

Siseministeerium
Justiits- ja Digiministeerium

Teie 23.03.2026 nr 9-2/1-2

Meie (kuupäev digiallkirjas) nr 13-1/838-1

Vastus pöördumisele

Austatud ministrid

Siseministeerium esitas 23. märtsi 2026. a kirjas oma seisukoha Tallinna Linnakantselei pöördumisele¹, milles tehti ettepanek näha edaspidiselt kriminaalmenetluse seadustiku (edaspidi *KrMS*) § 8 lõike 1 punktis 5 ette vahistatud kahtlustatava või süüdistatava järelevalveta vara hoiustamine riigi ülesandena. Siseministeerium leiab, et kuna kohaliku omavalitsuse roll nimetatud ülesande täitmisel on eelkõige praktilist laadi ning ei ole seotud kriminaalmenetluse läbiviimisega, on omavalitsus sobiv järelevalveta vara hoiulevõtjana. Siseministeerium on seisukohal, et kuna kohalik omavalitsus on isikule lähim avaliku võimu kandja, kes saab üldjuhul kõige paremini seista oma elaniku huvide eest ka vara ja selle väärtuse säilitamisel, peaks ülesannet jääma täitma kohalik omavalitsus. Küll aga mõonab Siseministeerium, et *KrMS* § 8 lõike 1 punktis 5 sätestatud ülesanne vajab õigusselguse huvides täpsustamist, millisel viisil peab omavalitsus vara hoiulevõtmise praktikas korraldama, kui vahistatud kahtlustatava või süüdistatava järelevalveta vara ei ole võimalik tema nimetatud isiku hoiule anda.

KrMS § 8 lõike 1 punkti 5 kohaselt on uurimisasutus, prokuratuur ja kohus kohustatud andma vahistatud kahtlustatava või süüdistatava järelevalveta vara tema nimetatud isiku või kohaliku omavalitsuse hoiule. Kriminaalmenetluse seadustiku eelnõu (594 SE)² seletuskirjas ei selgitatud vajadust anda ülesanne kohaliku omavalitsuse üksuste täita ega seda, miks ei peaks ülesannet täitma pädevad riigiasutused. Nõustume Tallinna Linnakantselei kirjas tehtud järeldustega, et tegemist on riikliku kohustusega ja riik peaks täitma selle kohustuse ise.

Riigikohtu üldkogu 16. märtsi 2010. a lahendis põhiseaduslikkuse järelevalve asjas 3-4-1-8-09³ selgitati, et kohaliku elu küsimused on lähtuvalt sisulisest kriteeriumist need küsimused, mis võrsuvad kohalikust kogukonnast ja puudutavad seda ega ole vormilise kriteeriumi kohaselt haaratud või põhiseadusega antud mõne riigiorgani kompetensi. Riigikohus osundas, et seadusandjal on õigus muuta mõne kohaliku elu ülesande täitmine omavalitsusüksusele kohustuslikuks (seadusest tulenev omavalitsusülesanne), kui see on enesekorraldusõigust arvestades proportsionaalne abinõu põhiseadusega lubatud eesmärgi saavutamiseks. Nimetatud Riigikohtu seisukohta silmas pidades on käesoleva aasta 1. juulist jõustumas kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi *KOKS*) § 6 uutes lõigetes 3¹ ja 4¹ sätestatud kohaliku elu küsimuste ja omavalitsusüksuse täidetavate riiklike ülesannete piiritlemise reeglid. Kohaliku elu küsimuste korraldamine on *KOKS* § 6 lõike 3¹ järgi selliste omavalitsusüksuse ülesannete täitmine, mis tulenevad valla- või linnaelanike vajadustest või mille täitmist saab omavalitsusüksuselt

¹ <https://adr.siseministeerium.ee/sisemin/dokument/1206590>.

² <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/3cbbe022-95f6-32ec-be3c-9c4aa0001f34/kriminaalmenetluse-seadustik/>.

³ <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-4-1-8-09>. Vt lahendi punkte 53-56.

mõistlikult eeldada, mis on kohalikku päritolu ja mida ei ole antud mõne riigiorgani pädevusse või mille puhul esineb ka muid ülesande kohalikele olemusele viitavaid asjaolusid (eeskätt, kas omavalitsusele on jäetud ülesande täitmisel laialdane enesekorraldusõigus). Seevastu omavalitsusüksuse täidetavateks riiklikeks ülesanneteks loetakse KOKS § 6 lõike 4¹ järgi sellised ülesanded, mille sisu ja täitmise kord tuleneb seadusest, nii et omavalitsusüksusel ei ole õigust otsustada nende ülesannete täpsema sisu ja täitmise korra üle, mida ta kohustub täitma ka teiste omavalitsusüksuste elanike huvides ning mille puhul ei esine selgeid ülesande kohalikele olemusele viitavaid asjaolusid. Reeglina ei saa lugeda olemuselt omavalitsuslikuks ülesandeks ka erakorralise iseloomuga ülesandeid, mida kohalikud omavalitsused ei täida igapäevaselt ja järjepidevalt.⁴

KrMS § 8 lõike 1 punktis 5 ei ole ülesannet seotud kohaliku omavalitsuse üksuse rahvastikuregistrijärgsete elanikega, mistõttu võib uurimisasutus, prokuratuur ja kohus anda vahistatu järelevalveta vara hoiule ka sellisele kohalikele omavalitsusele, kelle elanik vahistatu ei ole, kuid mille territooriumil vara asub. Samuti on tegemist kohaliku omavalitsuse poolt juhusliku ja pigem harva täidetava ülesandega. Mõlemad asjaolud viitavad selgelt ülesande riiklikele olemusele. Ka Tallinna linna praktika näitab, et säte ei ole mõeldud üksnes sama omavalitsuse elaniku vara hoidmiseks, kuna Tallinna linnal tuli hoiustada samuti välismaalasest kahtlustatava vallasvara, kes ei olnud Tallinna linna rahvastikuregistrijärgne elanik. Seega on seadusandja KrMS sättega andnud kohalikele omavalitsusele täitmiseks riikliku kohustuse, millega seotud kulud tuleb vastavalt põhiseaduse § 154 lõikele 2 katta täies mahus riigieelarvest.⁵

Traditsiooniliselt on riigi ülesandena käsitletud ka karistusvõimu teostamist. Kuivõrd vahistatud kahtlustatava või süüdistatava vara hoiule võtmise ülesanne ei ole võrsunud kohalikest kogukonnast ega ole seotud mõne kohaliku elu küsimuse täitmisega, vaid kohalikud omavalitsused aitavad vahistatu vara hoiulevõtmisega kaasa riigi tuumikülesandena läbiviidava kriminaalmenetluse sujuvale korraldamisele, on ülesande näol tegemist selge riikliku huviga.

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artikli 4 lõike 3 järgi täidavad avalikke kohustusi üldjuhul eelistatavalt kodanikele kõige lähemal seisvad haldusorganid (kohalikud omavalitsused). Kohustuste määramine mõnele teisele haldusorganile peab olema õigustatud, võttes arvesse ülesande ulatust ja iseloomu ning tõhususe ja säästlikkuse nõudeid. Kui riik tänasel päeval juba peab riigiasutuste kaudu tagama KrMS § 125 lõikest 1 tulenevalt asitõendi hoidmise vastavas hoidlas või muus kohas, siis võiks riik analoogselt tagada ka vahistatu järelevalveta vara hoiule võtmise. Nagu ka Tallinna Linnakantselei oma pöördumises välja tõi, siis isegi Tallinna linnal puudub taristu KrMS § 8 lõike 1 punktis 5 sätestatud hoiukohustuse täitmiseks. Võib eeldada, et teistel kohalikel omavalitsustel on veelgi keerukam ülesannet vajadusel täita. On väga kaheldav, kas selle ülesande sätestamine omavalitsuse pädevuses olevana tagab ülesande tõhusa ning säästliku täitmise ning kas omavalitsusel on olemas vajalikud ametnikud ja hoiukohad. Kui riigil on vastavas valdkonnas juba kompetentsid ja spetsialistid olemas, siis puudub mõistlik põhjendus jätta ülesanne täitmiseks kohaliku omavalitsuse üksuste täidetava riikliku ülesandena.

Palume eeltoodust tulenevalt Justiits- ja Digiministeeriumi eestvedamisel tööd alustava KrMS-i kohtueelse menetluse reformi juhtrühmas küsimust arutada ja näha ette KrMS § 8 lõike 1 punktis 5 sätestatud ülesande täitmiseks andmine pädevatele riigiasutustele.

Lugupidamisega

⁴ Täpsemalt saab kohalike omavalitsuste ülesannete piiritlemise kriteeriumite kohaldamise juhustega tutvuda kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (688 SE) seletuskirja lk 43-47. Vt: <https://www.riigikogu.ee/download/0242ef52-61e9-4768-9227-bcc19c2ff556>.

⁵ 2026.a 1. juulil jõustuva KOKS§ 6 lõike 5 järgi tuleb omavalitsusüksusele seadusega riikliku ülesande täita andmise korral märkida seaduses, et tegemist on omavalitsusüksuse täidetava riikliku ülesandega ja katta riiklike ülesannetega seotud kulud riigieelarvest.

(allkirjastatud digitaalselt)
Hendrik Johannes Terras
Regionaal- ja põllumajandusminister

Teadmiseks: Tallinna Linnakantselei

Olivia Taluste
58851453 olivia.taluste@agri.ee